

Любов Іванівна Юрченко
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-4957-338X>
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін
Національний університет цивільного захисту України
м. Харків, Україна
7733153@ukr.net

Людмила Олександрівна Гонтаренко
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-69935494>
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін
Національний університет цивільного захисту України
м. Харків, Україна
lgontarenko910@gmail.com

КУЛЬТУРНО-ІНТЕГРУЮЧА РОЛЬ ЗНАКОВОЇ СИСТЕМИ МОВИ ТА КОМУНІКАЦІЇ У ВИЗНАЧЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ДИСКУРС

Актуальність оглядового дослідження зумовлена необхідністю осмислення ролі мовної комунікації в епоху глобалізації на тлі світових економічних, соціально-політичних та екологічних криз, коли формується нова мовна картина світу, нова людина та нова якість її життя.

Сучасні процеси глобалізації мають суттєвий і неоднозначний вплив на формування нової багатополлярної картини світу. Культурно-лінгвістична комунікація продиктована часом та стає умовою ознайомлення з досягненнями культур інших народів, а також інтеграції, адаптації та виживання за умов економічної, соціально-політичної та екологічної криз.

Розглянуто та проаналізовано деякі властивості природної мовної знакової системи, її культурно-інтегруючу роль у комунікації. Позначені як перспективні подальші наукові розробки концепції знакових мовних систем у контексті розвитку культури сучасної мовної освіти, естетичного сприйняття мовної символіки, зокрема, відродження національних інтенцій мови.

Ключові слова: *знакова система мови, інформація, комунікація, глобалізаційний дискурс, лінгвофілософська концепція, мислення.*

Вступ. Культура як відображення соціальної дійсності сьогодні опинилась у центрі глобального дискурсу. Це справедливо можна віднести і до сфери філософсько-лінгвістичної. Сучасні процеси глобалізації мають суттєвий та неоднозначний вплив на формування нової багатополлярної картини світу, коли існує альтернатива мовного вибору. Знання іноземних мов продиктоване часом та стає умовою підвищення професіоналізму, можливості працевлаштування, міграції, ефективності користування інтернетом, ознайомлення з досягненнями культури інших народів та навіть просто виживання за умов неймовірного загострення соціально-політичної, економічної та екологічної криз.

Проблеми взаємодії мови, мислення та культури у сучасних філософсько-антропологічних дослідженнях має фундаментальне значення. Мова експліцитно та імпліцитно пов'язана з усіма сферами культури, опиняючись такою ж багатогранною у своїх проявах, як і сама культура. Етнос живе у світі культури, невіддільний від неї, як невіддільний від соціального та екологічного середовища. Людина приречена жити в культурі так само, як вона живе у біосфері. Тому закономірним стало посилення в XXI столітті антропологічної домінанти з усвідомленням того, що людина не тільки найвища цінність, а й єдина істота, що мислить і здатна нести відповідальність за життя на планеті.

Нова хвиля глобалізації стрімко увійшла у світову культуру та цивілізацію, породжуючи як позитивні явища, так і проблеми та протиріччя. Так, *позитивними аспектами глобалізації* можна назвати відкритість територіальних кордонів, взаємозбагачення та трансляцію культур, спільні проекти, інформаційний обмін, вільну торгівлю. Ліквідація просторової та географічної замкнутості багато в чому зобов'язана розвитку інформаційних та комунікаційних технологій, розширенню туристичного бізнесу, економічних, наукових та культурних зв'язків. Подібна відкритість світового культурного простору розширює сферу культурного спілкування та надає можливість ведення конструктивного діалогу культур, що відповідає вимогам часу.

До проблемних та протирічних аспектів глобалізації слід віднести зникнення культур нечисленних народів, уніфікацію освіти, неконтрольовану міграцію, поширення по всьому світу транснаціональних компаній, мовні запозичення. Останнім часом все частіше вітчизняні та зарубіжні дослідники (D. B. M. Haun, C. Rapold, G. Janzen, and S. C. Levinson, 2011; A. Wierzbicka, 2014; А. Мамедова, 2022 та інші) звертають увагу на те, що такі виклики глобалізації, як відродження етнічних культур, культурна взаємодія та міжкультурна комунікація, множинність мовних картин світу призводять до різкого скорочення живих мов, що веде до згортання мовних картин світу.

На такому соціальному фоні культурно-інтегруюча роль знакової системи національної мови та комунікації є очевидною і має стати важливим аспектом у соціальній політиці сучасної України.

Ретроспективний аналіз класичних проблем мови та мислення визначає їх проміжною ланкою між лінгвістикою, філософією та соціально-гуманітарними науками, відкриваючи нові перспективи глобального дискурсу. Так, E. Sapir та B. L. Whorf (2010) зазначають, що світ образів і значень є нескінченною і постійно змінною картиною об'єктивної реальності, тобто людського спілкування. Вони формулюють таке поняття як «мовний драйв», згідно з яким мова рухається в часі за своєю власною течією. Цікавою є концепція Б. Уорфа про вплив мови на мислення, що названа теорією «лінгвістичної відносності», відповідно до якої люди значною мірою перебувають під впливом конкретної мови, яка є засобом спілкування для певного суспільства (Whorf, 2012). К. Юнг, досліджуючи підсвідомість, розрізняє свідомий і підсвідомий аспекти мислення, звертає увагу на роль слова як знака для передачі повідомлення, що має сенс лише за умови взаємного розуміння співрозмовників та робить діалог осмисленим і конструктивним (Юнг, 2022). Заслугує на увагу лінгвофілософська концепція В. Гумбольдта, згідно з якою мова є не продуктом діяльності, а самою діяльністю, що виражає «глибинний дух народу» (Humboldt, 2022). Серед багатьох соціологів, культурологів, лінгвістів, чії праці з дослідження традиційних суспільств, культур та мов сприяли становленню ідеї багатополярності людської спільноти, особлива роль належить К. Леві-Стросу (2000), Б. Малиновському (2016) та ряду інших дослідників. Так, Леві-Строс (2000) зазначає, що «неприручена думка» – це передумова непорозуміння в міжкультурному діалозі, оскільки розуміння себе можливе лише через розуміння інших народів. Б. Малиновський (2016) у ході аналізу культури важливе місце відводить таким феноменам, як: мова, усна та письмова традиція. Він вважає, що етичні норми базуються на усій сфері символічного, тобто на факторах вербального навчання або на оволодінні текстами та їхньому осмисленні природною мовою. Особливого значення вчений надавав лінгвістиці майбутнього як вивченню мови у її культурному значенні.

На межі XXI ст. встановилася та існує й зараз тенденція до диференціації принципів видових ознак поняття комунікації з позицій різних галузей знань. Сучасні напрацювання за темою статті розглядалися у площині соціальної роботи, соціальної комунікації та соціальної педагогіки. Так, тенденції комунікацій у розрізі економічно-, екологічно-, управлінсько-орієнтованої соціальної роботи, представлені в роботах Л. Юрченко (2016); М. Корнева, В. Фомічова (2007); Джеймса Лалла (2002) та інших. Проблеми соціальної комунікації стали предметом дослідження таких вітчизняних вчених, як: В. Різун (2008); Л. Павлюк (2006); В. Набруско (2007), Г. Лещук (2022) та інших. Мову в міжкультурній та соціально-педагогічній комунікації як взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту, що є приналежними до різних національних культур та один з учасників виявляє культурну різницю іншого, описували В. Манакін (2012); І. М'язова (2006); A. Wierzbicka (2014) та інші.

Загалом питанням мови, культури, глобалізації присвячено велику кількість робіт. Однак сутність і значення природної знакової системи мови у нашому мінливому світі в епоху глобалізації визначено недостатньо чітко.

Мета цього дослідження полягає в тому, щоб з'ясувати, у чому полягає і як проявляється культурно-інтегруюча роль логіко-мовного аспекту комунікації у соціальній політиці України за умов епохи глобалізації на тлі загального роз'єднання та протистояння народів.

Особливості феноменів мови і комунікації обумовили своєрідність **методологічних основ дослідження** в роботі. Насамперед, необхідно підкреслити міждисциплінарний характер здійснюваного дослідницького процесу. Основу дослідження складає принцип системності, що обумовлює розгляд мовної системи як унікальної й автономної цілісності, жоден з елементів якої не може бути довільно відкинутий або замінений. Історичний підхід дослідження поєднується з логічним установами зв'язків між структурними компонентами мислення, знакової системи мови, культури комунікації.

Дослідження проблематики та наукової розробленості теми проводилось з використанням **методів** аналізу, синтезу, індуктивного узагальнення, порівняння. Фундаментальну роль у процесі дослідження відіграють такі загальнонаукові методи і принципи, як історичний, що дозволяє підходити до цього феномена з урахуванням його особливостей у динаміці ретроспективного розвитку. Для обґрунтування висновків роботи було використано і соціально-філософське, й історичне, і політичне, і культурологічне знання в їхньому синтезі.

Наукова новизна роботи полягає в концептуалізації та системному вивченні своєрідного квадративіуму «мисленево-понятійна система – знакова система – мова – культура комунікації»; логічного замкненого ланцюга, жоден із складових якого не може функціонувати без трьох інших, а сукупна їхня дія є необхідною умовою для формування картини світу.

Сутність мови як продукту діяльності та феномену діяльності. Комунікаційно-лінгвістична проблематика роботи була намічена та започаткована ще дослідженнями Гумбольдта в галузі мови та писемності, який першим показав суперечливість та єдність мовних конструктів (Кришко, 2013). Адже мову, писемність, шрифт можна розглядати водночас і як продукт діяльності, і як вид самої діяльності. Крім цього, стійкість і мінливість мови та писемності, як єдність протиріччя, тісно пов'язані з розумінням мови як діяльності та як продукту діяльності. Кожна людина вносить свої зміни до знакової системи мови і одночасно сприймає її в готовому вигляді від попередніх поколінь. Отже, мова, як система знаків, постійно мінлива і, водночас, представляє надзвичайно стійкий феномен.

За умов сьогодення мова, а також мовна знакова система – це феномен, який вічно відроджується за певними законами. Сучасне покоління глобалізаційного світу запозичує від попередніх цю знакову систему вже в готовому вигляді, як результат і продукт діяльності певного етносу, у всіх його проявах: технічному, технологічному, соціально-економічному, культурному та екологічному. І в цих готових формах міститься все для її оновлення, еволюції та вічного руху в результаті творчості (Євграфова, 2007).

Природна знакова система є відображенням індивідуального та колективного у житті етносу. Відомо, що мова належить завжди цілому етносу, але в той же час залишається творінням окремих осіб, оскільки мова живе та відтворюється лише на вустах окремих людей. Оскільки говорять лише окремі суб'єкти, то мова – творіння індивідів. І, водночас, створенню та розвитку знакової системи мови, як творінню народу, передують витвори окремих індивідумів. Мова у цій системі проявляє світогляд окремої людини, але одночасно індивід завжди представляє соціум, до якого належить, його характерні особливості.

Отже, мова своєю знаковою системою позиціонує діяльність; завжди передбачає того, хто говорить, і того, хто слухає, як у взаємопов'язаних потоках інформації, що уособлюють комунікацію.

Мова і комунікація як динамічна, постійно змінна, мінлива система. Мовна природна знакова система – це внутрішньо взаємопов'язаний цілісний організм, який складається із дрібних елементів, з'єднаних тим чи іншим чином; це певна система, сукупність численних фактів, що реалізуються у вигляді окремих актів мовної діяльності. У цій системі немає нічого поодинокого, кожен її елемент поводить себе лише як частина цілого. В ході комунікації мова встановлює лише регулюючі схеми, надаючи можливості їхнього індивідуального оформлення особливостям, умінням, творчості мовця.

Звідси виникає проблема розуміння і нерозуміння у мові. Система знакових символів та ступінь розуміння розглядаються авторами і як результат думки, і як форма її народження та діяльності. Сутнісні значення понять набувають своєї остаточної визначеності лише у мові індивіда. Однак у живій мові ніхто не розуміє слів абсолютно у одному і тому ж самому значенні: і той, хто говорить, і слухач можуть сприймати одне і те ж поняття по-різному і вкладати у нього різний, індивідуальний зміст. Тому взаємне розуміння між тими, хто говорить, є в той же час і розбіжністю в трактуванні, що, в свою чергу, відбивається на комунікації і навіть іноді може викликати соціально-політичні протистояння різних етносів.

Насправді індивід нібито асимілюється у суспільстві. Він перебуває у постійному зв'язку із собою подібними. І мова зі своєю природною знаковою системою по-справжньому може існувати та розвиватися лише у соціумі. І як не може бути повного, абсолютного порозуміння у групі, так і кожне поняття не буває однозначно пов'язаним з певним уявленням. Отже, кожне розуміння за допомогою мови є водночас і нерозумінням.

Мовна знакова система як взаємопов'язаний цілісний організм. Ще у XIX столітті позиція, яка базувалася на формальній логіці та стверджувала, що граматичні одиниці (слово, речення) – це лише бліді відображення структури мислення, зазнала активної критики в лінгвістичній науці (Müller, 2009). Проте вважалося, що кожне слово мови відображає певне поняття. Зв'язок між мовою та мисленням прямий і однозначний, а у мові, крім називальних одиниць – слів, існують комунікативні одиниці – речення. Кожне речення мови є висловлення будь-якої думки чи висновку. Вважалося, що логіка для всіх одна, тому і граматики має бути універсальною. Ця позиція і в наші дні переживає новий підйом.

Те, що мова та мислення нерозривно пов'язані один з одним і утворюють тісну єдність, сьогодні не викликає сумнівів у семантичному науковому полі. Цей зв'язок не простий, лінійний, а дуже складний динамічний і суперечливий. Проте мислення зумовлює не тільки мову, а й її різноманітну знакову систему. Хоча знак і ускладнює, у певному сенсі, внутрішню рефлексію, мислення неспроможне від нього відмовитися і протікати без знакового оформлення. Знак мовної системи – це свого роду орган, що створює думку, прагне перетворити звук на висловлювання думки; без знаку неможливе утворення понять; знак є індивідуальна фізіономія поняття та уособлює єдність звуку та поняття. Характер знаків, їхня побудова у мовній системі кожного етносу настільки тісно пов'язані, що їх можна виводити один з іншого.

Конструювання нових знаків – результат безперервної діяльності етносу. Вочевидь ця діяльність і є основою відмінності знаків. З іншого боку, сучасні знакові системи мов, які виникли й склалися, надають зворотний вплив на культуру етносу, на його колективну свідомість, і, можливо, на загальний духовний розвиток глобального світу. Оскільки колективна свідомість перебуває у постійному розвитку, то й знакова система мови у русі. У цьому ракурсі слід зазначити, що сьогодні ми перебуваємо у часі не лише відмирання деяких знаків старих мовних систем, а й народження нових, пов'язаних із неймовірними темпами комунікативних зв'язків глобального світу. Творчий дух цього процесу невичерпний.

Слід пам'ятати, що у нинішньому суперечливому світі знакова система у вигляді мови може ставати джерелом непорозуміння і конфліктів у суспільстві. Тому таким гострим виявлялось останнім часом мовне питання в Україні.

Оскільки кожна мова зі своєю знаковою системою складається із численних індивідуальних одиниць окремих людей, то в сукупності утворюється своєрідний загальний проміжний мовний світогляд. У кожній мові формується свій погляд на світ і сприйняття людиною навколишньої дійсності, що залежить від особливостей мовних знаків, якими вона користується. Кожна мова описує простір етносу, якому він належить, вийти з якого можна лише шляхом вступу на площу іншого простору, утвореного іншою системою. Цю обставину безумовно слід враховувати в ході розбудови нової соціальної політики України.

Питання знакової системи мови, мислення, культури мають фундаментальне значення в налагодженні соціальної роботи в українському просторі. Мова нерозривно пов'язана з різноманітними сферами національної культури, а, отже, і національними особливостями соціальної поведінки, що особливо чітко простежується в умовах крайнього загострення соціально-політичної

ситуації. У такі екстремальні часи національного буття етносу приходиться найвище усвідомлення цінності людського життя, відповідальності за нього.

Мовний парадигмальний поворот у національному соціальному дискурсі сучасності підняв на новий рівень усвідомлення значення знака, мови, мислення та культури. Початок третього тисячоліття в Україні ознаменувався ще більш пильним інтересом до цього процесу, який об'єктивно пов'язаний з відродженням української етнічної культури паралельно з активною міжкультурною комунікацією на загальному глобалізаційному фоні.

Резерви мови і комунікації у проблемі розуміння і нерозуміння у процесі соціальної комунікації. Наявність логічного ланцюга – мова, мислення та культура – є необхідною умовою для формування картини світу. А оскільки така побудова можлива лише за наявності комунікативних відносин між людьми, то провідну культурно-інтегруючу роль у цьому процесі відіграє мова, зокрема, її базова природна знакова система. Дискурс, будучи продуктом культури, сам постає як фактор, який впливає на розвиток та трансляцію культури, оскільки розуміння себе можливе лише через розуміння інших народів.

Сучасний комунікаційний дискурс є необхідною та загальною умовою життєдіяльності людини а також однією з фундаментальних основ існування суспільства. Він здійснюється на міжнаціональному, міжетнічному та інших рівнях, що веде до полілогу культур. Ця тенденція особливо помітна в епоху глобалізації та породжених нею економічних, політичних, екологічних і, як наслідок, валеологічних проблем. Глобалізаційний дискурс, безперечно, сприяє зближенню народів, розмиванню кордонів; найчастіше веде до культурної одноманітності чи верховенства однієї культури над іншими. Однак кожен етнос має своє минуле, традиції, закріплені в мисленні, в його знаковому та мовному відображенні. Втрата будь-якої ланки глобалізаційного дискурсу – це не тільки зникнення слідів історії, способу життя, а й мислення та розвитку людської свідомості та культури в цілому. Руїнування та знищення національного різноманіття веде до культурного зубожіння, тому у сучасному світі дедалі помітнішими стають тенденції боротьби за збереження унікальності національних культур.

Не можна ігнорувати й те, що саме культурне різноманіття дає можливість створювати й поширювати широкий спектр високоякісних творів культури. Важливо, що комунікативна культура передбачає загальне розуміння, єдність світоглядних установок, поглядів щодо ключових політичних, еколого-економічних міжнародних проблем. І це також необхідно враховувати у структурі соціальної політики України, як нинішньої, так і майбутньої.

Викликає також інтерес глибинна архетонічна *залежність процесу глобалізації й стану мови*. Очевидно, не можна вважати, що система логічних понять формує фізичну реальність, але вона проєктує цю реальність у соціум. Мова є метафізичним кодом позначення та вираження фізичної реальності у свідомості суб'єкта – носія мови. З іншого боку, будучи процесом передусім соціальним, а не фізичним, глобалізація постає стосовно фізичної реальності як явище метафізичне, набуваючи поступово ознак свого роду філософського поняття у певному соціумі, який формується саме мовою. Отже, глобалізація є породженням мови та явищем, насамперед, мовним.

Якщо мова формує у своїх носіїв стандартний модус мислення, а цей модус формує стандартну модель поведінки, то й соціальні процеси формуються саме мовою та виникають усередині мови як метафізичні ідеї, що есплікуються через соціальну реальність у реальність фізичну.

Розглядаючи знакову систему мови як динамічний організм, що, перебуваючи у постійному розвитку, поєднує та залучає до себе полярні протилежності, переконуємося, що її неможливо розчленовувати на механічно поєднані частини або штучні складові; адже вона є природним цілим – матеріально-духовною енергетичною системою кожного етносу.

Часто у наукових лінгвістичних колах, розглядаючи питання знакової системи мови у полі трьох категорій: індивід – етнос – мовний знак, робиться некоректне зіставлення: індивід чи суспільство загалом впливає на мовну знакову систему. Очевидно, що формулювання питання в такому плані не припустиме. І індивід, і етнос у сукупності впливають на мовну систему. Індивіда завжди необхідно розглядати у повній єдності із суспільством.

Отже, можна зробити такі **висновки**.

1. З'ясування сутності мови як продукту діяльності і як самого феномену діяльності показало, що соціальні політичні, еколого-економічні процеси, а також проблеми, є до певної міри породженнями мовних феноменів. Врахування цих обставин є необхідною умовою розбудови соціальної політики України.

2. Сьогодні можна констатувати, що мовний парадигмальний поворот у національному українському дискурсі підняв на новий рівень усвідомлення значення знака, мови, мислення та культури, ознаменувався пильною увагою до відродження української етнічної культури паралельно з активною міжкультурною комунікацією на загальному глобалізаційному фоні.

3. Сучасні соціолінгвістичні дослідження не дають однозначної картини націоналізації мовної та комунікативної культури за умов світових глобалізаційних процесів. Натомість із упевненістю можна стверджувати, що кожна епоха має свою мову та властиві їй специфічні можливості дискурсу. Тобто мова та мовна комунікація – це одночасно і взаємопов'язаний цілісний організм, і динамічна, постійно змінна, мінлива система, що завжди породжує проблему розуміння. А у періоди, коли руйнується діалог епох, проблема розуміння особливо актуалізується, що спостерігається під час глобалізації й що ми маємо сьогодні.

4. Резерви мови ймовірної мовної комунікації у розв'язанні проблем розуміння і незрозуміння в бутті етносів криються у тісній взаємодії їхніх культур. Комунікативна взаємодія мов і культур веде не лише до інтенсивного інформаційного обміну, що відбувається на етапі глобалізації та інформаційної революції, але й до рівноправного діалогу (полілогу) культур у майбутньому для спільного вирішення глобальних проблем людини на нашій планеті.

Перспектива подальших досліджень вбачається у науковому пошуку та розробці концепції знакових мовних систем у контексті розвитку культури сучасної мовної освіти, естетичного сприйняття мовної символіки, зокрема, відродження національних інтенцій мови.

Література

- Джеймс Лалл. Мас-медіа, комунікація, культура. Глобальний підхід. Київ : Вид-во "К.І.С", 2002. 306 с.
- Євграфова А. О. Гуманітарні ідеї в мовознавстві : еволюція поглядів *Вісник СумДУ. Серія Філологія*. 2007. № 2. С. 107–111.
- Корнєв М.Н., Фомічова В.М. Психологія масової поведінки Київ : Ін-т післядипломної освіти Київ. нац. унту ім. Тараса Шевченка, 2000. 268 с.
- Кришко А. Гумбольдтівська антропоцентрична концепція мови. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Ч. 2, 2013. 448 с. DOI : <https://doi.org/10.31499/2307-4906.0.2013.197730>
- Леві-Строс К. Первісне мислення / Пер. з фр., вступне слово та прим. С. Йосипенка. Київ : Укр. Центр духовної культури, 2000. 321 с.
- Лещук Г. В. Ненасильницька комунікація як механізм ефективної міжособистісної взаємодії у соціономічних професіях. *Науковий журнал Хортицької національної академії. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота)* : наук. журн. / [редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2022. Вип. 2(7). С. 176–182. DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2022-7-16>
- Лук'янець Т. І. Маркетингова політика комунікацій: навч. Посібник, Київ : КНЕУ, 2000. 380 с.
- М'язова І. Ю. Особливості тлумачення поняття «міжкультурна комунікація» *Філософські проблеми гуманітарних наук*. 2006. № 8. С. 108–113
- Малиновський Б. Магія, наука і релігія. Київ : Академічний проект, 2016. 387 с.
- Мамедова А. Б. Язык, мышление и культура в мировоззренческом смысле. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 33 (72) № 1 Ч. 2. 2022. С. 19–25. DOI : <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.1-2/04>
- Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація. Навчальний посібник. Київ : Академія, 2012. 288 с.
- Набруско В. І. Формування громадської думки в умовах легітимації політичної влади (масовокомунікативний вимір). Дис. ...канд. політ. наук. / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка; Інститут журналістики. Київ, 2007. 306 с.

- Павлюк Л. Знак, символ, міф у масовій комунікації. Львів : ПАІС, 2006. 120 с.
- Різун В. В. Теорія масової комунікації : підруч. для студ. галузі 0303 «Журналістика та інформація». Київ : Просвіта, 2008. 260 с.
- Юнг Карл Густав. Людина та її символи. Київ : Центр навчальної літератури, 2022. 608 с.
- Юрченко Л. І., Коршунова І. П. Екологічні комунікації в контексті української екологічної культури *UKRAINICA VIII. Soucasna ukrajinstika. Problemy jazyka, literatury a kulturu. / Sbornik. Olomouc* 2016. С. 215–221
- Haun D. B. M., Rapold C., Janzen G., Levinson S. C. Plasticity of human spatial cognition: Spatial language and cognition covary across cultures : *Cognition* 119, 2011. P. 70–80.
- Humboldt Wilhelm Language and Culture Philosophy. Stanford Encyclopedia of Philosophy. 2022. URL : <https://plato.stanford.edu/entries/wilhelm-humboldt/>
- Müller F. M. Lectures on the Science of Language Delivered at the Royal Institution of Great Britain in ... 1861 [and 1863]: (V.1) 1823–1900 : Cornell University Library, 2009, 462 p.
- Sapir E., Whorf B.L. Linguistic Relativity Linguistic Diversity and Modern Thought : Publisher Cambridge University Press. 2010, 306 p., P. 133–153
- Whorf B. Language, thought, and reality / Selected writings, Cambridge, MA : MIT Press : 2012. 448 p. URL : <https://www.jstor.org/stable>.
- Wierzbicka, A. Imprisoned in English: The hazards of English as a default language. Oxford, UK : Oxford University Press. 2014. 304 p.

References

- Evgrafova, A. O. (2007). Humanitarian ideas in mental science: the evolution of a glance. *Bulletin of Sumy State University. Series Philology*. Iss. 2. 107–111 (ukr).
- Haun, D. B. M., C. Rapold, G. Janzen & S. C. Levinson. (2011). Plasticity of human spatial cognition: Spatial language and cognition covary across cultures : *Cognition* 119, 70 – 80 (eng).
- Humboldt, Wilhelm (2022). Language and Culture Philosophy. Stanford Encyclopedia of Philosophy, - <https://plato.stanford.edu/entries/wilhelm-humboldt/> (eng).
- James, Lall. (2002). Mass media, communication, culture. Global approach. : «K.I.S. Publication» (ukr).
- Jung, Carl Gustav (2022). People and their symbols : Center of Educational Literature (ukr).
- Korniev, M. N. & Fomichova, V. M. (2000). Psychology of mass behavior : Institute of Postgraduate Education. Taras Shevchenko National University of Kyiv (ukr).
- Kryshko, A. (2013). Humboldt anthropocentric conception of language. *Collection of Scientific Works of Uman State Pedagogical University*. Part 2, <https://doi.org/10.31499/2307-4906.0.2013.197730> (ukr).
- Leshchuk, H. (2022). Nonviolent communication as a mechanism of effective interpersonal interaction in socionomic professions. *Scientific Journal of Khortytsia National Academy. (Series: Pedagogy. Social Work)* : Publishing house of the Municipal Institution of Higher Education Khortytsia National Educational and Rehabilitational Academy of Zaporizhzhia Regional Council, Iss. 2(7). 176–182. <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2022-7-16> (ukr).
- Levi-Stros, K. (2000). Primitive thinking / Translation from French, Introduction by S. Yosypenko : Ukraine Center of Spiritual Culture (ukr).
- Malynovskiy, B. (2016). Magic, science and religion : Akademichnyi Proekt Publishing (ukr).
- Mamedova, A. B. Language, thinking and culture in the ideological sense. *Scientific Notes of V.I. Vernadsky Taurida National University. Series Philology. Journalism*. Vol. 33 (72) Iss. 1. Part 2, 2022. 19–25 <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.1-2/04> (rus).
- Manakin, V. M. (2012). Language and intercultural communication. Manual : Akademia (ukr).
- Miazova, I. Yu. (2006). Features of the interpretation of the concept of "intercultural communication. *Philosophic Problems of the Humanities*. № 8.108–113 (ukr).
- Müller, F. M. (2009). Lectures on the Science of Language Delivered at the Royal Institution of Great Britain in ... 1861 [and 1863]: (V.1) 1823–1900 : Cornell University Library (eng).

- Nabrusko, V. I. (2007). Formation of public opinion in the context of legitimization of political power (mass communication dimension). Scientific work for obtaining the scientific degree of Candidate of Political Sciences. / Taras Shevchenko National University of Kyiv; Institute of Journalism (ukr).
- Pavliuk, L. (2006). Sign, symbol, myth in mass communication : PAIS (ukr).
- Rizun, V. V. (2008). Theory of mass communication: manual for students specialty 0303 «Journalism and Information» : Prosvita (ukr).
- Sapir, E. & Whorf, B. L. (2010). Linguistic Relativity Linguistic Diversity and Modern Thought : Publisher Cambridge University Press. 133–153 (eng).
- Whorf, B. (2012). Language, thought, and reality: Selected writings of Benjamin Lee Whorf (2nd ed.). Cambridge, MA: MIT Press <https://www.jstor.org/stable> (eng).
- Wierzbicka, A. (2014). Imprisoned in English: The hazards of English as a default language. Oxford, UK : Oxford University Press (eng).
- Yurchenko, L. I. & Korshunova, I. P. (2016). Environmental communications in the context of Ukrainian ecological culture / UKRAINICA VIII. Contemporary Ukrainian Studies. Problems of language, literature and culture. Collection of works / Česká republika : Olomouc, 215–221 (ukr).

THE CULTURAL AND INTEGRATIVE ROLE OF THE SYMBOLIC SYSTEM OF LANGUAGE AND COMMUNICATION IN DETERMINING THE SOCIAL POLICY OF UKRAINE: INTERDISCIPLINARY GLOBALIZATION DISCOURSE

Liybov Yurchenko, Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Professor at the Department of Social and Humanitarian Disciplines, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv, Ukraine, e-mail : 7733153@ukr.net

Liudmyla Hontarenko, Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Assistant Professor at the Department of Social and Humanitarian Disciplines, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv, Ukraine, e-mail : lgontarenko910@gmail.com

The relevance of the review study arises due to the need to understand the role of language communication in the era of globalization against the background of world economic, socio-political and environmental crises, when a new linguistic picture of the world, a new person and a new quality of life are being formed. In the process of research, we came to the conclusions that (1) clarifying the essence of language as a product of activity, and as the phenomenon of activity itself, showed that social political, ecological and economic processes, as well as problems are to a certain extent the products of linguistic phenomena. Taking these circumstances into account is a necessary condition for the development of Ukraine's social policy. (2) Today, it can be stated that the linguistic paradigmatic turn in the national Ukrainian discourse raised awareness of the importance of sign, language, thinking and culture to a new level, marked by close attention to the revival of Ukrainian ethnic culture in parallel with active intercultural communication against the general background of globalization. (3). Modern sociolinguistic research does not provide a clear picture of the nationalization of linguistic and communicative culture under the conditions of world globalization processes. Instead, it is safe to say that each epoch has its own language and its own specific possibilities of discourse. That is, language and language communication are both an interconnected whole organism and a dynamic, constantly changing, variable system that always creates a problem of understanding. And in periods when the dialogue of eras is destroyed, the problem of understanding is especially relevant, which is observed during globalization that we experience today. (4). Language reserve of probable language communication in solving the problems of understanding and misunderstanding in the existence of ethnic groups consist in the close interaction of their cultures. Communicative interaction of languages and cultures leads not only to intensive information exchange, which occurs at the stage of globalization and the information revolution, but also to an equal dialogue (polylogue) of cultures in the future to jointly solve global human problems on our planet.

Keywords: *signlanguage system, information, communication, globalization discourse, linguistic-philosophical concept, thinking.*

Авторський внесок кожного із співавторів: Юрченко Л. І. – 50 %; Гонтаренко Л. О. – 50 %.

Стаття надійшла до редакції / Received 27.02.2023

Прийнята до друку / Accepted 31.03.2023

Унікальність тексту 95,6 % (Unicheck ID1015700013)

© Юрченко Любов Іванівна, Гонтаренко Людмила Олександрівна, 2023